

Jaaroverzicht

2022

diensten NatuurBeheer

In dit jaarverslag wordt kort weergegeven welke stappen Natuurpunt vooruit gezet heeft vanuit de diensten Natuurbeheer. We hebben hier vooral gefocust op de sleutelindicatoren zoals geselecteerd en voorgelegd aan het Bestuur.

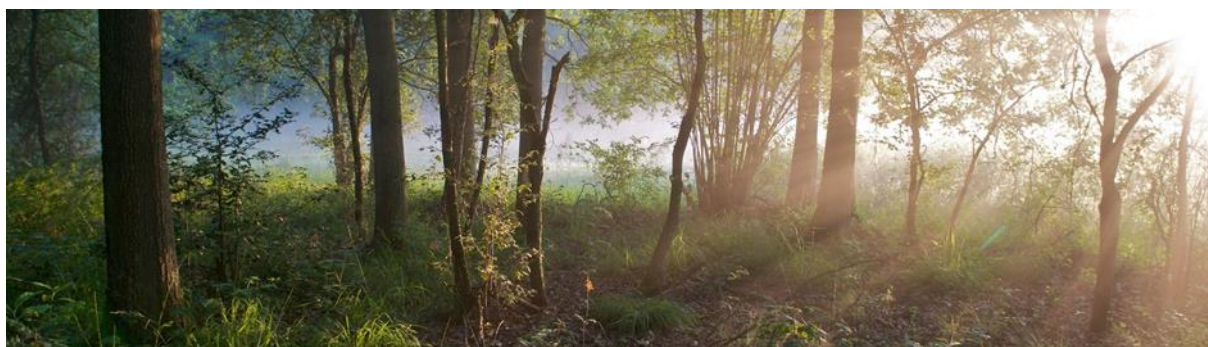
1. Algemeen

In 2022 kropen we uit het Corona-dal. We zetten heel mooie resultaten neer, hoewel de conjuncturele context (en dan vooral de inflatie) het ons niet makkelijk maakte. Hier een overzicht.

1.1 Decreet

Ondertussen zijn we geroedeerd wat het decreet betreft. De procedures zijn lang en zwaar. Zaken gaan traag, maar er is meer duidelijkheid dan vroeger. In feite snakken we naar een herevaluatie. Het komt er eigenlijk op neer dat wij ons georganiseerd hebben op het nieuwe decreet en de vele budgetten die beschikbaar zijn, maar dat de administratie niet kan volgen (ondanks inspanningen). Alhoewel er wel veel verschil zit tussen die administraties.

1.2 Patrimonium en Bosuitbreiding

Aankopen en huren

In 2022 werd de magische grens van 1.000 hectare overschreden. In totaal werd 1.019 hectare verworven via aankoop of ruil.

In de provincie Antwerpen werd andermaal de grootste oppervlakte verworven (goed voor meer dan 450 hectare). Dit onder meer door grote aankopen in het Breeven, Zevenbergen en Zwartgoor. West-Vlaanderen springt dit jaar naar de tweede plaats met 184 hectare, ongezien.

De blue deal-aankoopmogelijkheden, bosuitbreiding en de financiële ondersteuning van steden en gemeenten (bv. subsidie- reglement Brugge) werpen hier duidelijk vruchten af. Hierdoor wordt in de Stadswallen van Damme, Doeveren en het Rode Dopheidereservaat een aanzienlijke oppervlakte bijkomende natuur beschermd en/of ontwikkeld. Limburg, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen sluiten de rangen met aankopen tussen de 81 en 169 hectare.

Een belangrijk aandeel van de totale aankoopkost werd ondersteund door aankoopsubsidies. In 2022 goed voor 29,7 mio euro van het Vlaams Gewest. Vanuit de provincie Oost-Vlaanderen werd eveneens een substantiële ondersteuning ontvangen, goed voor 253.877 euro. Ook de gemeentelijke subsidies maakten deze aankopen mogelijk. Vanuit de gemeenten werd dit jaar 1,7 mio euro ondersteuning van onze aankoop projecten ontvangen. De restfinanciering wordt mee gedragen door giften en de niet aflatende inzet van talrijke vrijwilligers.

In totaal beheert Natuurpunt (huren incl.) nu 28.256 hectare waarvan 20.275 hectare in eigendom.

Bosuitbreiding

Pas in 2021 kwam ons project Bosuitbreiding goed op dreef (MB verscheen eind 2020, over de aanpassing subsidiëring voor aankoop van gronden bosuitbreiding type 4 binnen project 'Meer Bos voor Vlaanderen', waarin Natuurpunt als partner 700 hectare bijkomend bos zal realiseren). De vooraf beloofde prefinanciering kwam er niet. Waardoor we pas een jaar later dan voorzien echt konden starten met de benodigde grondverwerving. Mede dankzij ons eigen bos voor iedereen fonds waarop fondsen voor bosuitbreiding worden geworven, werd gestart met de benodigde grondverwerving.

Eind 2022 noteren we + 372 hectare grond verworven in functie van bosuitbreiding waarbij 152 hectare effectief werd aangeplant.

De boscompensatie voor derden stond op een veel lager pitje dan de vorige jaren. Er lopen echter nog voor verschillende hectares eerder aangegane contracten waarvoor het wachten is op de vergunningen de komende jaren. We doen ook nog steeds nieuwe boscompensatie in natura, maar enkel als de vergoedingen structureel hoger liggen dan die van extra bos.

2. Beleving

2.1. Bezoekerscentra

We bleven in 2022 verder werken aan de nieuwe (bouw)plannen voor heel wat bezoekerscentra: De Blankaart, Brugs Polderland, Vlaamse Ardennen, De Maten (De Slagmolen), Vallei van de Zwarte Beek (De Watersnip) en de nieuwe locatie voor BC Rivierenland, nl. Ravenstein. Vaak doen we dat samen met partners en/of ontvangen we extra subsidies via projecten of overheden.

Een mijlpaal was de ondertekening van de erfpachtovereenkomst voor De Slagmolen in mei, na maar liefst 2,5 jaar onderhandelen met eerst de stad Genk en dan Toerisme Vlaanderen.

In Bezoekerscentrum Landschap De Liereman was er een grote doorbraak: na een jarenlange zoektocht is er eindelijk een nieuwe parking gevonden, waardoor de oude parking terug in zijn functie als speelzone hersteld kon worden.

Deze zomer werd een aanvraag tot subsidie in het kader van de Relance oproep van Toerisme Vlaanderen ingediend voor Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen. We kregen net voor kerstmis het fantastische nieuws dat er ons een subsidiebedrag van 291.315 euro wordt toegekend. Een stapje dichterbij het realiseren van onze droom aldaar.

Voor de medewerkers en vrijwilligers van de bezoekerscentra werkten we verder aan een duidelijk kader. Missie, charter en vergunningenbeleid kregen hun definitieve vorm.

We werkten aan de communicatie met de vrijwilligers van de natuur.huizen en de bezoekerscentra door de maandelijkse uitgave van een nieuwsflits. Voor de vrijwilligers organiseerden we in november een regionaal vormingsmoment (in drie regio's, Vlaanders, Brabantwerpen en Limburg).

2.2. Openstelling

In 2022 werden 16 openstellingsprojecten goedgekeurd, goed voor een totaalbedrag van 494.000 euro (waarvan 80% door Vlaanderen gefinancierd).

We merken dat heel wat infrastructuur (zoals plankenpaden) in onze gebieden versleten raakt. Via deze projecten kunnen we die infrastructuur vernieuwen. Het team openstelling werkte een opvolgsysteem voor de infrastructuur uit waarbij plaatsbezoeken plaatsvinden op basis van de ouderdom van die plankenpaden en andere constructies. Nieuwe infrastructuur wordt consequent geregistreerd in GIS.

We realiseerden ook veel projecten dit jaar, een greep uit de realisaties in onze reservaten: plankenpaden werden aangelegd of vervangen in de Valier, Meldertbos, Silsombos (Noors plankenpad). In Dassenaarde zorgden we voor een boomstambrug. In het Griesbroek bouwden we een plankenpad, boomstambrug en vogelkijkhut en in de Abeek werd het plankenpad vervangen. Tenslotte werden in 2022 de openstellingsprojecten Bos 't Ename, Duivenbos en Uitkerkse Polder afgerond.

Net als vorig jaar werd het aanbod in onze natuurgebieden per seizoen en per thema gepromoot. Het verruimde aanbod maakte het mogelijk om de mensen zoveel mogelijk te spreiden in onze natuurgebieden en de impact op de natuur in de mate van het mogelijke te temperen.

2.3. Jeugdtraject in de gebieden

We zetten ook sterk in op het Jeugdtraject en mogelijkheden voor kinderen in onze gebieden.

In april werd het Jeugdmerk “Snuit” gelanceerd en vonden voor het eerst de Wilde Snuitdagen plaats in de bezoekerscentra met avontuurlijke activiteiten voor kinderen. Hoewel nog kleinschalig was het concept een succes.

2.4. Handhaving

De focus lag in 2022 vooral op de omkadering voor de bijzondere veldwachters en het vergroten van de interne en externe bekendheid ervan.

Vrijwilligers die bijzondere veldwachter willen worden krijgen een duidelijk traject voorgeschoteld. We introduceerden een uniform systeem van bestuurlijke sanctionering via het verslag van vaststelling (VV). Op deze manier krijgen baasjes met loslopende honden of mensen die andere milieu-inbreuken begaan onmiddellijk een boete opgelegd zonder tussenkomst van het parket. De eerste focus blijft sensibilisering en op een goede manier communiceren met bezoekers, maar op deze manier hebben we eindelijk een effectieve stok achter de deur bij recidive of slechte wil. We ondersteunen onze bijzondere veldwachters verder door op de jaarlijkse handhavingdag in te gaan op schriftelijke communicatie, conflicthantering, juridische achtergrond van de procedures en het ter beschikking stellen van templates voor een officiële aanmaning, verslag van vaststelling en PV. We werken nu ook met een uniforme database waarin alles geregistreerd wordt.

Daarnaast proberen we het begrip bijzondere veldwachter meer bekendheid te geven binnen en buiten Natuurpunt.

2.5. Educatief Natuurbeheer

Het project kende een wat moeizame opstart in West-Vlaanderen in januari 2022. Het was een hele uitdaging voor de nieuwe medewerkers Simon en Johan om mogelijke beheerwerken te inventariseren, alle contacten te leggen en alle betrokkenen te motiveren en te overtuigen van het belang van ENB. Maar met de aanvang van het schooljaar in september 2022 kwam het project op kruissnelheid en ondertussen is er een groot enthousiasme bij alle betrokkenen. Ook gingen enkele mooie persmomenten door met de verantwoordelijke deputé Jurgen Vanlerberghe.

Ondanks de energie die we staken in gesprekken met de provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen, kon dat nog niet uitmonden in financiering en de start van het project in die provincies.

2.6. Parken

In 2022 werden via een wedstrijdformule vanuit de Vlaamse overheid 6 kandidaat-nationale parken en 7 kandidaat-landschapsparken geselecteerd die een masterplan en operationeel plan kunnen indienen.

We volgen nationaal park-kandidaat Taxandria het sterkst op. De eigenlijke selectie zal gebeuren in 2023.

We beslissen om vanuit Natuurpunt te blijven inzetten op de eigen Natuurparken, in het bijzonder Grote Netewoud en Rivierenland, die professioneel ondersteund worden door een coördinator.

Alle vrijwilligers die een parkinitiatief trekken worden op regelmatige basis online samengebracht om belangrijke thema's te bespreken en informatie uit te wisselen.

3. Planning & Projecten

3.1 Verdere implementatie en eerste evaluatie veranderingstraject

De belangrijkste implementatiestappen in het veranderingstraject van de Dienst Planning & Projecten werden in 2021 gezet, zodat 2022 het jaar is geworden van verdere opvolging, verfijning en eerste evaluatiemomenten. Ook de verdeling van de regio's en het aanduiden van aanspreekpunten werden het voorbije jaar gefinaliseerd. Tezamen met enkele (tijdelijke) personeelsveranderingen zorgde dit ervoor dat de beheerteams en afdelingen kennis maakten met nieuwe gezichten van de dienst. Daarnaast werden in 2022 op een systematische manier ook andere werkpunten aangepakt.

Een begeleidingsgroep bestaande uit de betrokken leidinggevenden en de externe consultant volgt de verdere implementatie op en komt op tweemaandelijks basis samen om de voortgang te overlopen.

3.2 Forse inhaalbeweging voor natuurbeheerplannen

In kader van de vernieuwde Vlaamse wetgeving met betrekking tot de opmaak van natuurbeheerplannen en de erkenning van natuureservaten zijn de uitdagingen voor Natuurpunt zeer groot. Al onze beheerplannen dienen omgezet en aangepast te worden, de erkenningen van een hele reeks natuureservaten lopen op hun einde, nieuwe nota's moeten opgemaakt worden etc.

In 2022 hebben alle medewerkers van de Dienst Planning & Projecten samen met de beheerteams een zeer grote inhaalbeweging gemaakt en een forse sprong voorwaarts gemaakt inzake het indienen van omzettingen, hererkenningen, nieuwe erkenningsdossiers, verkenningsnota's, en dergelijke.

De vooropgestelde doelen werden overtroffen, waarvoor een welgemeende proficiat aan iedereen die hieraan heeft bijgedragen meer dan op zijn plaats is.

Sterk werk!

- ✓ 61 verkenningsnota's ingediend
- ✓ 26 nieuwe natuurbeheerplannen ingediend
- ✓ 9 wijzigingen van natuurbeheerplannen / hererkenningen ingediend
- ✓ totale oppervlakte ingediend: 5.436 ha
- ✓ totale nieuwe oppervlakte ingediend: 1.353 ha
- ✓ totaal ingediende oppervlakte nieuwe percelen via omzettingen: 656 ha (in een aantal omzettingsprocessen van oude beheerplannen hebben we ook nieuwe oppervlakte kunnen toevoegen)
- ✓ totaal nieuw ingediende oppervlakte ter erkenning: 2.009 ha
- ✓ 23 natuurbeheerplannen goedgekeurd met een totale nieuwe oppervlakte van 616 ha
- ✓ alle omzettingen (313) afgewerkt en ingediend

Om dit alles mogelijk te maken vonden tal van overlegmomenten plaats met de vrijwillige medewerkers van Natuurpunt die verantwoordelijk zijn voor de opvolging en implementatie van het beheer in de betrokken natuurgebieden.

Omzettingen

Een belangrijke pijler in het nieuwe beleid met betrekking tot natuurbeheerplannen en erkenningen is de omzetting van onze bestaande natuurbeheerplannen naar het nieuwe kader. Dit vergt zeer veel

tijd, maar is cruciaal. Niet onbelangrijk: via de aanvragen tot omzettingen werd in 2022 liefst 656 ha nieuwe percelen toegevoegd. In totaal werd op die manier reeds 997 ha nieuwe percelen toegevoegd via de procedure van de omzettingen.

Erkenningen

De goedkeuring van de natuurbeheerplannen loopt logischerwijs achter op het indienen. In 2022 werd wel 2.175 ha erkend volgens het systeem van de nieuwe wetgeving. In totaal werd 616 ha nieuwe oppervlakte als natuureservaat erkend door Vlaams minister Zuhal Demir via ingediende erkenningsdossiers.

3.3 Projecten zorgen voor positieve trends en breken records

In 2022 zaten er liefst meer dan 240 (kleinere tot zeer grote) projecten voor het herstel van kwetsbare natuur, biodiversiteit, landschap en erfgoed in onze portefeuille. Een absoluut record! Hiermee vormt onze projectwerking een stevige basis voor het realiseren van de (strategische) doelstellingen van Natuurpunt, versterking van onze vereniging en de realisatie van de Vlaamse natuur-, biodiversiteit- en klimaatdoelen.

Europese natuurherstelprojecten

In 2022 was Natuurpunt coördinator van of partner in maar liefst 15 grootschalige Europese natuurherstelprojecten: 12 Life-projecten en 3 Interreg-projecten!

Daarmee bevestigt Natuurpunt nogmaals haar leidinggevende rol in Europa inzake het implementeren van projecten voor grootschalig natuur- en ecosysteemherstel. 3 nieuwe projecten werden goedgekeurd! Twee van deze projecten (Life Wetlands4Cities en Life HARWIN) worden gecoördineerd door Natuurpunt, in Life B4B zijn we partner.

- ✓ **Life Wetlands4Cities** is een klimaatadaptatieproject waarin we samen met een aantal Vlaams (VMM, Stad Mechelen, Pidpa) en Nederlandse (Natuurmonumenten, Stad Tilburg, Waterschap De Dommel) partners de komende 5 jaar gaan werken aan de realisatie van waterrijke natuur (wetlands) nabij de stedelijke agglomeraties van Mechelen en Tilburg.
- ✓ **Life HARWIN** is een 'traditioneel' grootschalig natuurherstelproject dat op de valreep van 2022 werd goedgekeurd en bijgevolg pas startte op 1 januari 2023. Het project ambieert het grootschalig herstel van bijzondere habitats van de Wingevallei in Vlaams-Brabant, gaande van zeer natte (veen)habitats in de vallei tot de droge graslanden, heiden en bossen op de Diestiaanheuveld.
- ✓ Tenslotte werd in het najaar van 2022 **Life B4B** opgestart, een strategisch Life-project dat gecoördineerd wordt door het Agentschap Natuur en Bos en waarvan Natuurpunt één van de partners is. Life B4B staat voor Belgium for Biodiversity. Het is een omvangrijk en langlopend (9 jaar) Belgisch project met dus ook Waalse partners, waaronder onze collega's van Natagora. Natuurpunt focust in het project onder meer op kennisopbouw voor nieuwe grootschalige natuur/, partnerschappen met bedrijven, urgentieplannen voor sterk bedreigde soorten en draagvlak voor grootschalig natuurherstel.
- ✓ In september 2022 werd **Life Pays Mosan** succesvol beëindigd met een zeer gewaardeerde inspiratiedag op het terrein. Met Life Pays Mosan, dat gecoördineerd werd door Natagora, hebben we de voorbije 8 jaar de bakens kunnen verzetten in de Maasvallei in Wallonië, Vlaams- en Nederlands-Limburg. Dankzij gerichte aankopen en grootschalig herstel van kalkgraslanden, heischrale graslanden, kalkmoeras en andere zeer zeldzame habitats slaagden

we erin om Altenbroek, Plateau van Caestert en Tiendeberg nog verder uit te bouwen als Europese topnatuurrezervaten!

- ✓ Eind 2022 rondten we ook onze acties in kader van **Life BNIP** af. Dit project was een langlopend (8 jaar) strategisch Life-Project gecoördineerd door het Agentschap Natuur en Bos en staat voor Belgian Nature Integrated Project. Het wordt opgevolgd door het nieuw goedgekeurde Life B4B (zie eerder).

Op zaterdag 21 mei 2022 vierden het LIFE-programma haar 30ste verjaardag. Over die 30 jaren heen voerde Natuurpunt samen met partners al 40 LIFE-projecten uit. Met grote impact: met de steun van Europa werd al heel veel topnatuur hersteld en verbeterd in Vlaanderen. Het was meteen ook de 30ste verjaardag van Natura 2000: het Europees netwerk van beschermde topnatuur.

30 jaar

= natuurherstel met financiering door Europa

IN EUROPA

€ 3.000.000.000 geïnvesteerd

1800 soorten beschermd

IN VLAANDEREN

40 projecten door Natuurpunt

3630 hectare natuur hersteld of verbeterd

Biodiversiteit
fauna, flora, habitats, ...

+

Klimaat:
waterbuffering, CO₂-opslag, ...

+

Recreatie:
wandelpaden, natuurbeleving, ...

30 jaar

= Europees netwerk van beschermde topnatuur

IN EUROPA

27.000 gebieden

1.150.000 km²

18% u/d oppervlakte

IN VLAANDEREN

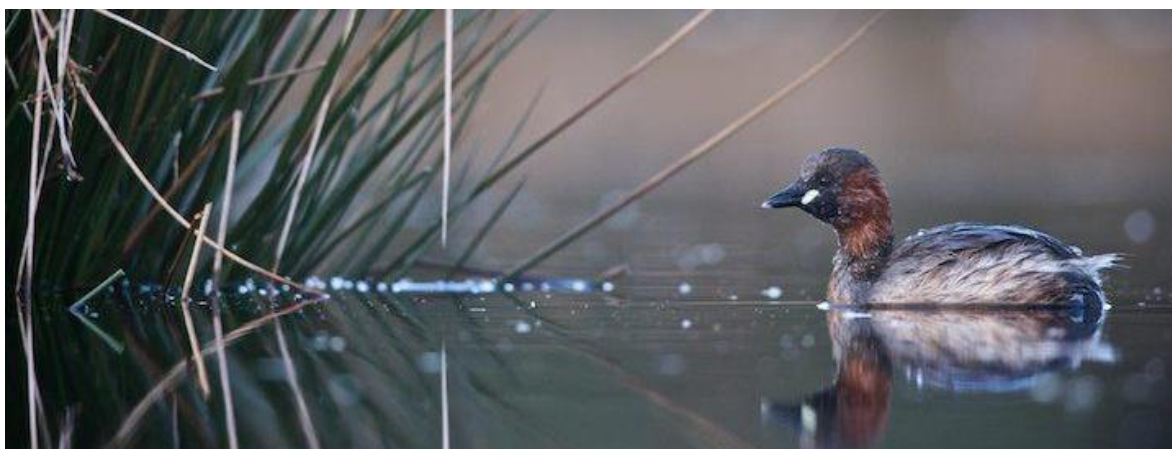
62 gebieden

166.000 hectare

12,3% u/d oppervlakte

groen en blauw op de kaart

Drie Interreg-projecten (Care-Peat, Canape en Prowater) werden in 2022 succesvol verder uitgevoerd. Natuurpunt is coördinator van het eerste en partner in beide andere projecten.

- ✓ Interreg Care-Peat verliep zeer vlot en succesvol in een goede samenwerking met alle partners uit Nederland, Frankrijk, Groot-Brittannië en Ierland. Het project focust op de uitvoering van innovatieve veenherstelprojecten en hun impact/bijdrage aan klimaatmitigatie. De eerste resultaten van Interreg Care-Peat in het Vlaamse pilotgebied, de Vallei van de Zwarte Beek (middenstreams), zijn indrukwekkend.
- ✓ In kader van Interreg Canape werd eindelijk, de plaatsing van een foliescherm rond het verdroogde en gedegradeerde veengebied van de Nol in het Stappersven (Grenspark Kalmthoutse Heide) realiteit. Doordat deze maatregel zeer innovatief is, de plaatsing van een foliescherm in functie van deze doelstellingen is nog nooit eerder uitgevoerd in Vlaanderen, vergde deze actie veel gericht onderzoek, zeer veel overleg en een goede communicatie. Op 31 december 2022 konden we Interreg Canape dan ook succesvol afsluiten.
- ✓ In 2022 realiseerden we heel wat maatregelen voor herstel van een natuurlijke hydrologie en kwetsbare habitats in de pilotgebieden van Interreg Prowater. In het bijzonder in Den Rooy (Hoogstraten) en de Visbeekvallei (Lille) zijn de resultaten van de inrichtingswerken spectaculair. Aan 3 nieuwe Interreg-projectvoorstellen participeerden we als partner.
- ✓ Daarnaast werden ook 2 Leader-projecten uitgewerkt. Het eerste project kadert in Leader Vlaamse Ardennen en focust op de verdere (educatieve) uitbouw van onze natuur.boerderij in Ename. Het tweede project kadert in Leader Haspengouw en focust op de verdere uitbouw van een schapenbegrazing in onze natuurgebieden Altenbroek, Plateau van Caestert en Tiendeberg als spin-off van Life Pays Mosan. Beide Leader-projecten werden goedgekeurd en zijn in de tweede helft van 2022 opgestart.

Vlaamse investeringsprojecten voor natuur, biodiversiteit en openstelling

2022 werd opnieuw een bijzonder jaar voor investeringsprojecten natuur van de Vlaamse overheid. Er werd voor net geen 8 miljoen euro investeringssubsidies goedgekeurd in het kader van de projectoproep subsidie natuur (PSN), verspreid over 30 nieuwe projecten. Een nieuw record!

Dit brengt het totaal van goedgekeurde projecten (subsidie eenmalige werken, investeringssubsidies natuur en projectoproep subsidie natuur) op meer dan 200 projecten. Focus ligt hoofdzakelijk op realisatie Natura 2000, soortenbescherming, ecosysteemherstel en verbeterde openstelling, met daarnaast aandacht voor connectiviteit (groene infrastructuur), erfgoed, landschap en klimaat.

In 2022 was er na 2021 opnieuw bijzondere aandacht voor grotere PSN-projecten in kader van de Vlaamse Blue Deal. Daarbij ligt de nadruk op het herstel van de natuurlijke hydrologie, waterinfiltratie, sponswerking en waterbufferingsvermogen van en in onze natuurgebieden. Nieuw zijn een 6-tal projecten waar we door middel van een investeringsintensieve vossenraster het broedsucces van weidevogels willen opkrikken.

Goed nieuws uit 2022 is dat de provincie Vlaams-Brabant bereid is om de cofinanciering van PSN's te dragen op voorwaarde dat deze passen binnen het beleid van de provincie en uiteraard vallen binnen de provinciegrenzen.

Provinciale projecten

In 2022 bleef de provincie Vlaams-Brabant onze belangrijkste partner inzake natuur en natuurherstel in Vlaanderen. Liefst 6 nieuwe projecten die Natuurpunt coördineert werden goedgekeurd. Hiervan zijn er twee waar de cofinanciering van 2 goedgekeurde PSN-projecten wordt afgedekt. Eentje dient ter ondersteuning van een Waterlandschap Project in de Velpevallei.

Ook de provincies Oost-Vlaanderen, Limburg en Antwerpen keurden enkele projecten goed. kaderend in hun provinciaal natuur- en biodiversiteitsbeleid. Voor de Provincie Oost-Vlaanderen maakten we tevens dossiers op ter ondersteuning van de cofinanciering van terreinaankopen in de provincie.

Water-, klimaat-, erfgoed- en biodiversiteitsprojecten

We trachten ons blikveld voor het zoeken naar nieuwe projectmogelijkheden zo breed mogelijk te houden en te diversifiëren. Dat was in 2022 niet anders. Dit resulteerde in verschillende nieuwe goedgekeurde projecten.

Nieuw in het projectenlandschap zijn de Waterlandschappen waarbij verschillende partners zich vinden om in het kader van Blue Deal aan landinrichting te doen. Volgende projecten werden tot op heden al goedgekeurd: Dommelvallei, Velpevallei, Romboutswervepolder, Stroomdal Bosbeek en Beverhoutsveld.

In kader van lopende land- en natuurinrichtingswerken slaagden we er in om belangrijke aanvullende projecten goedgekeurd te krijgen, i.e. herstelmaatregelen complementair aan reeds bestaande werken of beheer in uitvoering.

Gemeentelijke subsidies voor lokale/regionale projecten gericht op natuurherstel in of openstelling van onze natuurgebieden werden op verschillende plaatsen verkregen. Vermeldenswaard in 2022 is zeker de belangrijke bijdrage van de Stad Aarschot voor de realisatie van herstelmaatregelen gericht op klimaatadaptatie en/of -mitigatie in natuurgebieden.

Het aantal goedgekeurde erfgoedpremies steeg in 2022 omdat we hier gericht meer op inzetten. In totaal werd voor een bedrag van circa. 500.000 euro erfgoedpremies goedgekeurd, een nieuw record!

Last but not least, integendeel, moet de goede samenwerking met de Dienst Marketing vermeld worden voor het uitwerken en realiseren van projecten voor grootschalig natuurherstel met en gefinancierd door bedrijven. Waterreplenishmentprojecten vonden in 2022 plaats in Turnhouts Vennengebied, Blankaart, Uitkerkse Polder en Doode Bemde.

3.4 Natuurpunt als Vlaams en internationaal expertisecentrum voor natuurbeheer en –herstel

Door het grote aantal projecten, vaak internationaal, wordt Natuurpunt steeds meer aanzien als een belangrijke partner voor het delen van kennis en ervaring inzake natuurherstel. Vaak omdat we ook met innovatieve werkwijzen, aanpak, ideeën, enzovoort werken. Daarom werd er het voorbije jaar aandacht besteed en tijd gependeed aan netwerking, kennisdeling en interne/externe capaciteitsopbouw.

3.5 Erfgoedwerking krijgt steeds meer vorm

Eén van de speerpunten uit het werkingsprogramma 2021-2023 van Natuurpunt Beheer heeft betrekking op het erfgoed van onze vereniging. We wilden de erfgoedwerking op een hoger ambitieniveau tillen en zoeken actief naar synergiën met de andere doelstellingen van de vereniging. In 2022 kreeg deze gebiedsgerichte erfgoedwerking verder vorm.

- Gericht zoeken naar oplossingen voor actuele knelpunten archeologie-natuurherstel
- Betere afspraken met Monumentenwacht Vlaanderen
- Consolidatie Oude Molen van Betekom als nieuw erfgoedproject van Natuurpunt
- Erfgoed beheerplannen en geïntegreerde beheerplannen In 2022 werd er ook extra ingezet op de opmaak van erfgoedbeheerplannen of, bij voorkeur, geïntegreerde beheerplannen (natuurbeheerplan en erfgoedbeheerplan tezamen). Uit een analyse blijkt immer dan meer dan 25% van onze beheerde natuurgebieden gelegen is binnen en Beschermd Landschap of een Erfgoedlandschap

3.6 Gebiedsgerichte klimaatwerking is een topprioriteit

Ook in 2022 konden we ons volop inzetten voor gebiedsgerichte klimaatwerking binnen Natuurpunt dankzij de projectmedewerker die we konden aanwerven via de ‘Fertilise the Future Award’ die Natuurpunt Beheer vzw ontving van Ecover Hierdoor kreeg de klimaatwerking binnen Natuurpunt Beheer een enorme boost.

Wetlands4Cities

In 2022 werd volop ingezet op de stedelijke wetlands die we in kader van het project hebben geselecteerd als ‘pilot’ of demonstratieproject voor Wetlands4Cities. De keuze voor de gebieden kwam tot stand na een oproep tot kandidaatstelling via de Beheer.flits. Hieruit kwamen 7 projectgebieden naar voor. Sommige pilots zijn bestaande natuurgebieden van Natuurpunt, andere nieuwe terreinen. Voor een aantal projectgebieden worden reeds plannen opgemaakt voor realisaties op het terrein.

- Mechels Broek: Life Wetlands4Cities €7.600.000 en PSN
- Meirdam: Interreg Blue Transition €265.000
- De Kevie: Interreg BUFFER+ € 1.100.000
- Hobokense Polder: PSN €130.000
- Zurendries: provincie Oost-Vlaanderen
- Uitkerkse Polder: waterreplenishment en PSN 2x €50.000
- Doode Bemde: waterreplenishment €400 000

Partnerschap Join4Water

In 2022 werd het partnerschap tussen de NGO Join4Water en Natuurpunt verder gezet in kader van een fondsenwerving voor een project van Join4Water in Afrika en het Wetlands4Cities project van Natuurpunt.

Project CurieuzeNeuzen

Voor de opvolging van het project CurieuzeNeuzen vindt er regelmatig overleg plaats met de verschillende partners van het project, waar steeds een update wordt gegeven over de vorderingen van het project.

In 2022 bij de vervolgeditie van Curieuzeneuzen In De Tuin zijn er een 200-tal sensoren geplaatst in 15 verschillende natuurgebieden verspreid over Vlaanderen. De helft van deze natuurgebieden zijn stedelijke wetlands (Wetlands4Cities gebieden), de andere helft zijn wetlands in het buitengebied. Op het Wetlands4Cities symposium van 18 april 2023 zullen de resultaten van dit onderzoek, specifiek gericht op het belang van natte natuurgebieden worden toegelicht door de onderzoekers van Universiteit Antwerpen

In het najaar van 2022 werden de resultaten van het Curieuzeneuzenonderzoek uit de 1^e editie voorgesteld tijdens een conferentie. Ook de resultaten van de 100 sensoren in 50 Antwerpse natuurgebieden werden gepubliceerd. Daaruit bleek dat deze natuurgebieden zeer veel water kunnen opslaan, bv. meer dan 160 miljoen liter in het Mechels Broek.

European Youth Water Programme

Met Natuurpunt hebben we met het project Wetlands4Cities in 2022 de kans gekregen om deel uit te maken van het EYWP (European Youth Water Programme). Dit is een jaarlijks opleidingsprogramma in samenwerking met water Europe dat 2 jaar duurt.

Campagne Natte natuur 2022

Samen met de Dienst Communicatie werd in 2022 een gerichte campagne rond natte natuur op te zetten. Waarin we met Natuurpunt het belang van natte natuur in de kijker zetten. Samenwerking met Natuurmonumenten die van 'water' het jaarthema 2022 en 2023 hebben gemaakt ligt hierbij voor de hand.

Wetlandplan Natuurpunt

Eind 2022 werd tijdens Bestuur van Natuurpunt beheer vzw het Wetlandplan goedgekeurd met als doelstelling om 1.000 ha wetlands te herstellen tegen 2027. De doelstelling sluit ook mooi aan bij het Vlaams klimaatadaptatieplan goedgekeurd in het najaar van 2022, met als doel 20.000 ha natte natuur herstellen in Vlaanderen tegen 2030.

4. Beheer

4.1. Over Beheerteams, terreinploegen en de match

Sterke beheerteams ondersteund door een ploeg van gespecialiseerde arbeiders samen met onze maatwerkers ondersteund door een team van geëngageerde consultants blijft de onverwoestbare basis van het Natuurpuntnatuurbeheer. We merken al langer dat op de meeste plaatsen een erg goede samenwerking en wisselwerking loopt tussen vele beheerteams en de consultants. De resultaten van de beheerteambevraging bevestigen dat. We willen verder sterk blijven investeren in deze lonende samenwerking.

De groei met meer dan 1.000 ha te beheren natuurgebied in 2022, en de steeds duidelijker uitgesproken engagementen om nog veel sterker te gaan groeien op middellange termijn waren aanleiding en het thema voor een toekomstconclaf van de Dienst Beheer. Eén van de belangrijke conclusies was om de regio's van Consultants Uitvoering niet te verkleinen maar de consultants te ondersteunen met adjunct-consulenten. We kregen de kans om dit nieuwe concept te laten proefdraaien in Oost-Vlaanderen en het werd door zowel professionele als vrijwillige medewerkers erg gemaakt. In 2023 zullen we de eerste drie adjunct-consulenten kunnen aanwerven.

Om de samenwerking tussen beheerteams onderling en met de terreinploegen verder te versterken binnen het concept van Natuurbeheer 2.0 vormen we de halfjaarlijkse regio-overleggen, waar we de planning voorbereiden, om naar zelflerende netwerkmomenten. We kregen over de in 2022 georganiseerde netwerkdagen enorm positieve feedback; het zijn interactieve ontmoetings- en uitwisselingsmomenten waar de planning en evaluatie van het terreinbeheer aan bod komen, maar waar vooral ook ruimte ontstaat waar beheerteams van elkaar kunnen leren.

4.2. Op zoek naar meer beschikbare arbeidsuren

We sloten 2022 af met 336 professionele natuurwerkers op het terrein. We verdedigden onze kandidatuur om een extra contingent doelgroeparbeiders te kunnen aanwerven in het kader van “de klimaatjobs” met succes en kregen 15 VTE extra contingent toegewezen waarvan de eerste 5 in het najaar 2022 mochten starten. De overige 10 volgen in 2023. We zetten deze mensen vooral in voor de versterking van onze circulaire ateliers en herstelwerkplaatsen (in 5 grote loodsen) en op locaties waar we vernattingsprojecten en veenherstel willen ondersteunen.

Door de gestage groei aan terreinarbeiders kunnen we ongeveer eenzelfde aantal arbeiders per beheerde hectare aanhouden.

De door de Vlaamse Overheid ondersteunde versie van ons autonome werkstraffenmodel werd in 2022 op 6 nieuwe locaties, gelinkt aan onze bestaande ploegen (behalve in Dilbeek) opgestart. Het was initieel niet evident om snel geschikte begeleiders te vinden, maar intussen zijn de projecten minstens nog tot half 2024 operationeel. De kans op verlenging van deze projecten bij goede invulling is reëel. Het aantal artikel 60-ers en stagiaires ging maar erg beperkt omhoog.

Onze stafmedewerker, die in september 2021 startte, geraakte in 2022 helemaal op kruissnelheid. We zagen een forse verbetering in de invulling van ons contingent tot 95 %; ook al omdat we beslisten te werken met een theoretische overcapaciteit van 25 VTE.

Om Natuurpunt/NLZ te behoeden voor de gevolgen van de krapte op de arbeidsmarkt, startte onze stafmedewerker, Karen, samen met de personeels- en communicatiedienst, consultants en ploegbegeleiders verschillende acties rond employment branding om de job bij Natuurpunt op het terrein en het werkgeversschap van NPB en NLZ in de schijnwerpers te plaatsen. Dat geeft bovendien extra waardering voor de huidige medewerkers. We maakten vernieuwd werk van de contacten met VDAB en andere toeleiders, organiseerden jobdagen en onze loodsen en verhoogden onze aanwezigheid op lokale tewerkstellingsbeurzen. Met succes, merken we nu reeds.

4.3. Over koeien en schapen en natuurbeheer

De kudde Galloway's, Aberdeen-Angussen en Kempische roodbonten bleef na een kleine inkrimping in 2021-22 in het voorbije jaar nagenoeg gelijk: 850 stuks. Gelukkig verspreid over heel wat begrazingsprojecten.

Na bijna een heel jaar van omzwervingen langs allerhande administraties konden we begin december 2022 de aankoopakte van de hoeve Leyssen in Ellikom uiteindelijk toch ondertekenen. De eerste maanden van 2023 zullen we daar de eerste 200 Galloway's kunnen onderbrengen om zo de veel te grote druk op de winterstallen in Bonheiden duurzaam te verlichten en het dierenwelzijn sterk te verbeteren. De werkomstandigheden voor onze kuddebeheerders zullen op die manier ook beter worden. Eén van onze kuddebeheerders kreeg in 2022 een beetje meer ruimte in zijn planning om de koeienvolgers in de verschillende natuurgebieden meer te gaan ondersteunen. Ook hier zijn de reacties alleen maar positief. En dat geeft goesting om hier volop mee verder te gaan.

In een paar natuurgebieden probeerden we het No Fence-systeem verder uit (begrazen zonder afsluitingen). Een 50-tal runderen en pony's worden hier gezenderd met een GPS-systeem en worden gewaarschuwd wanneer ze buiten het virtuele raster dreigen te geraken. Hoewel erg duur zijn dit mogelijk duurzame oplossingen om de begrazing in onze gebieden aan bij voorbeeld de Maas (waar bij hoogwater afsluitingen makkelijk durven wegspoelen) toch met voldoende garanties voor

dierenwelzijn te kunnen uitvoeren. Het systeem werd voorlopig qua terreinresultaten positief geëvalueerd en we gaan verder in 2023. We zetten nu de kostprijs van het No Fence-systeem af tegen de voordelen en tegenover een mogelijke besparing op afrasteringskosten. Het kader voor hoe en waar we omgaan met No Fence, bij ons zelf en bij partners wordt begin 2023 uitgewerkt.

In de zomer van 2022 werd het leaderproject Reconnected Mergellandscha(a)p goedgekeurd. Dit project moet ons helpen om voor de schapenbegrazing met Mergellandschappen op de Sint-Pietersberg tot in Voeren een duurzame toekomst uit te tekenen. Ons team van herders trekt nu al met meer dan 700 volwassen dieren en hun lammeren door onze gebieden. Van Riemst over de Maten tot in Averbode. De vergunning voor de schaapskooi van Averbode werd door een buurtbewoner aangevochten en hij vordert zelfs afbraak. De toekomst van onze winterstal is intussen nog onzeker. Ook in 2022 kwam hier nog geen zekerheid.

4.4. Samen met landbouwers werken aan natuur

Naomi zorgde er opnieuw voor dat de administratie van de meer dan 950 gebruiks- overeenkomsten met landbouwers in meer dan 250 natuurgebieden vlekkeloos kon verlopen. Vanaf werkjaar 2023 zullen we die gebruiksovereenkomsten onderbrengen bij de Cel Patrimonium. We konden in 2022 ook het aantal composteringsprojecten die we samen met landbouwers uitvoeren opnieuw met een paar eenheden laten groeien waardoor we een niet onbelangrijk deel van onze maaiselresten verwerkt zagen.

We blijven deze piste verder bewandelen maar hebben in 2022 met Agricon hoopgevende proeven gedaan voor de productie van veenvrije potgrond. We rekenen op een eerste uitrol in het maaiseizoen 2023 maar volgen intussen ook de evolutie van Grasco, de door Natuurinvest zonder ons verder gezette Grasgoedacties.

4.5. Natte natuur efficiënt beheerd

De rupsmaaiel maakt, nu onze mensen beter op mekaar ingespeeld zijn, stilaan toch het grote verschil in het natte natuurbeheer. We kregen in 2022 met de maai-opraapcombinatie op rupsen die we in Grasgoed en Care peat konden ontwikkelen en aankopen, 570 ha kwetsbare kletsnatte gras- en veenlanden, die onbegaanbaar lijken toch weer gemaaid. Naast al dit gespecialiseerd werken met grote machines werd een belangrijk deel van het maai-beheer op de natste en kwetsbaarste en kleinere percelen nog steeds gedragen door onze beheerteams en ploegen met maai-balken, ijzeren paarden en kleine moerastractoren.

4.6. Samen op weg naar een nieuwe veiligheidscultuur

Er werden in 2022 erg veel inspanningen gedaan om de veiligheidscultuur binnen Natuurpunt/NLZ naar een hoger niveau te tillen. Voor alle loodsen werd een eigen veiligheidscultuur en actieplan opgesteld, samen met de arbeiders en begeleiders. Er worden opleidingen gegeven aan beheerteams waarbij veilig natuur beheren centraal staat. Het leek allemaal wel vruchten te werpen want we konden 2022 afronden met significant minder arbeidsongevallen met werkverlet dan tevoren. We beloonden voor het eerst de ploegen die het hoogste aantal dagen zonder arbeidsongevallen bleven, maar tegelijkertijd kregen ook, de ploegen die aantoonbaar acties uitwerken en implementeren om de veiligheidscultuur te verbeteren hun Award (jammer genoeg lopen er voor 2023 alweer veel te veel aangiftes van ongevallen binnen).

Een stuurgroep Veiligheid zal blijven werken aan veiligheid als bedrijfscultuur en het thema en de betrokkenheid warm houden. Marc Bogaerts, onze preventie-adviseur, doet hiertoe steeds verbetervoorstellen.

4.7. Loodsenplan op kruissnelheid

Om ons zeer ambitieus loodsenplan verder uit te kunnen rollen werd vanaf september 2022 een (loodsen)bouwcoördinator aangeworven. Hij heeft al meteen zijn handen vol met de verbouwingen van de loods in Genk, Kampenhout, Ename en Ellikom. We willen het concept van centrale natuurbeheerhuizen (met uitleendienst, ruimte voor beheerteams,...) en kleinere loodsen en satellietloodsen verder realiseren. We focussen de volgende jaren zeer concreet op de verbetering van onze kleinere loodsen.

4.8. Externe werken

Het was ook in 2022 een geweldige uitdaging om de steeds maar groeiende financiële doelen aan externe werken rond te krijgen. Onze consultants én alle terreinploegen gingen voluit voor de volle pot en we haalden opnieuw zeer ruim onze doelen (zelfs die van de tussentijds aangepaste (verhoogde) begroting). Door het realiseren van deze externe financiële doelen kon ook weer in 2022 het reguliere werk bij Natuurpunt aan een voor Natuurpunt Beheer betaalbare prijs uitgevoerd worden. We gaan er prat op dat het niet enkel de kwantiteit is die telt. NLZ garandeert natuurkwaliteit en dat wordt erg gewaardeerd door vrijwilligers en bijna al onze opdrachtgevers. Het is goed om derden af en toe je te laten beoordelen. In 2022 waren de resultaten van de tevredenheidsmeting bij voornamelijk externe partners opnieuw erg positief. We nemen de aandachtspunten mee in een verbetertraject. In 2023 zal de Hogeschool van Geel de tevredenheidsbevraging voor ons organiseren.

4.9. Kwaliteitszorg, duurzaamheid en rapportage

Op 31 december 2022 verviel ons WSE kwaliteitslabel. We liepen intussen al enige tijd een traject om tot een EFQM-label te komen. De samenwerking met het labeling bureau liep hier echter mis en we besloten in samenspraak met het Bestuur van NLZ om ons in te schrijven in het groeiende Q-For. We konden ons kwaliteitstraject met Q-For mooi doorlopen en kregen nog net op tijd en met een erg mooie score het kwaliteitslabel toegekend.

Onze stafmedewerker kreeg de opdracht in haar takenpakket om dit kwaliteitsproject mee vorm te geven en blijvend te bewaken en uit te breiden, maar eveneens om onze duurzaamheidswerking verder uit kunnen bouwen en onze data via KPI's helder te rapporteren.

In de schoot van het Bestuur, tegelijkertijd teruggekoppeld en getoetst aan de werkvloer, werd een balanced score card (BSC) uitgewerkt voor Natuur- en Landschapszorg en het uitvoeringsluik van Natuurpunt Beheer. In 2022 doorliepen we dit vrij intensieve traject en werden de missie en visie van NLZ hernieuwd. In 2023 zullen we verder de strategische projecten voor de BSC uitwerken.

4.10. Innovatie

Onze beheerwerkenapplicatie (BWA) blijft een work in progress. Er wordt permanent gewerkt aan de gebruiksvriendelijkheid van de applicatie. Het gaat echter niet razendsnel...

De BWA-app werd in de zomer van 2022 uitgerold bij de terreinploegen. Een aantal beheerteams kregen in de lerende netwerken reeds de toelichting hoe BWA helder te gebruiken.

Het uitleensysteem van gespecialiseerd natuurbeheermateriaal waar beheerteams onderling, beheerteams en ploegen, maar ook ploegen onderling machines kunnen uitwisselen staat al even op onze verlanglijst. We hoopten dit in 2022 te kunnen uitrollen maar dat blijkt niet zo gemakkelijk. Hopelijk geraken we hier in 2023 mee verder.

Ook in de ontwikkeling van betere natuurbeheermachines is Natuurpunt al heel erg lang en graag partner. Na een proces van een tweetal jaren konden we op het einde van 2022 onze vernieuwde op maat van Natuurpunt gebouwde ijzeren paardjes in gebruik, of zeg maar test, nemen.

Bedankt iedereen!

Het resultaat 2022 van de diensten Natuurbeheer van Natuurpunt was weerom enkel mogelijk dankzij de ongelooflijke inzet van de zeer gemotiveerde professionele medewerkers én de vele vrijwillige medewerkers in beheerteams, afdelingen en werkgroepen om samen onze doelstellingen te realiseren. Vanop deze plek een meer dan welgemeend dankjewel hiervoor.